

کوتاه از دیپلماسی

روایت اولیانوف از سفر گروسی

● ایلنا: نماینده روسیه در سازمان‌های بین‌المللی در وین سفر مدیرکل آژانس اتمی به ایران را موفق خواند. میخائیل اولیانوف، در توئیتر نوشت: «سفر دیروز رافائل گروسی، مدیرکل آژانس بین‌المللی انرژی اتمی به ایران موفق بود». وی ادامه داد: «دو طرف در مورد قدم‌های مشخص برای حل مسائل پادمانی باقی‌مانده در یک بازه زمانی منطقی به توافق رسیدند؛ موفقیت بزرگ!».

گفت‌وگوی پوتین و بنت درباره مذاکرات وین

● نخست‌وزیر اسرائیل و رئیس‌جمهور روسیه درباره مذاکرات وین گفت‌وگو کردند. به گزارش ایسنا به نقل از خبرگزاری تاس، نتفالی بنت که صبح دیروز یکشنبه به مسکو سفر کرده بود، در دیدار با ولادیمیر پوتین در کنار موضوعات دیگر، درباره مذاکرات احیای برجام نیز گفت‌وگو و رایزنی کردند. یک منبع آگاه درباره این دیدار گفت بنت در صحبت‌های خود مخالفتش با بازگشت آمریکا به برجام را مورد تأکید قرار داده است.نخست‌وزیر اسرائیل پس از روسیه قرار است به آلمان سفر و با اولاف شولتس، صدراعظم این کشور دیدار کند.

اسرائیل: به توافق هسته‌ای با ایران ملزم نیستیم

● ایسنا:نخست‌وزیر اسرائیل تأکید کرد که این رژیم ملزم به توافق هسته‌ای با ایران نیست. به گزارش شبکه المیادین، نتفالی بنت، دیروز در اظهاراتی گفت موضع این رژیم نسبت به توافق هسته‌ای ایران واضح و روشن است. بنت مدعی شد که بدی‌های این توافق بسیار بیشتر از مزایای آن است.نخست‌وزیر اسرائیل همچنین گفت: «در هر صورت اسرائیل ملزم و مقید به توافق هسته‌ای نیست.».

لغو پروازهای یک شرکت روس در مسیر مسکو – تهران

● ایسنا:سفارت روسیه در ایران دیروز یکشنبه در توئیتر اعلام کرد: «تا پایان آوریل ۲۰۲۲ همه پروازهای شرکت هواپیمایی روسی آئروفلوت در مسیر مسکو – تهران – مسکو لغو شده است». براساس این گزارش این شرکت هواپیمایی در پی حمله روسیه به اوکراین و اعمال تحریم از سوی آمریکا اعلام کرده است که تا مدتی تمام پروازهایش از روسیه به نقاط مختلف جهان کنسل شده و فقط به بلاروس خواهد داشت. روز شنبه نیز ولادیمیر پوتین، رئیس‌جمهور روسیه با تعدادی از اعضای این شرکت هواپیمایی دیدار کرد.

سفیر چین در ایران:

چین در مذاکرات به میانجیگری پرداخته

● ایسنا: چانگ هوآ، سفیر جمهوری خلق چین در ایران در گفت‌وگو با ایسنا و درباره روند مذاکرات احیای برجام در وین گفت: «چین درخصوص مسائل دشوار، به میانجیگری بین طرفین پرداخته و همه طرف‌ها را به جست‌وجوی راهکارهای حل‌وفصل مسائل ترغیب کرده‌اند است». وی افزود: «درحال‌حاضر، مذاکرات به مرحله حساس پایانی وارد شده و از سوی دیگر نیز هرچه مذاکرات به مراحل نهایی خود نزدیک‌تر می‌شود، تمام طرف‌ها نیز باید ضمن جزم‌کردن عزم خویش، تمرکز بر حل‌وفصل مسائل باقی‌مانده را حفظ کرده و با نمایش متقابل انعطاف، به دنبال دستیابی به راه‌حل‌های معقول باشند». هوآ تأکید کرد: «آمریکا به‌عنوان آغازگر بحران هسته‌ای ایران، باید اقدامات مثبت بیشتری را برای حل‌وفصل هرچه سریع‌تر مسائل باقی‌مانده در دستور کار قرار دهد».

پیگیری مجرای بدهی عراق به ایران و داستان صادرات انرژی از ایران به عراق ادامه پیدا می‌کند. سخنگوی وزارت برق عراق از اعزام هیئتی بلندپایه به تهران در هفته آینده برای رایزنی دراین‌باره خبر داده است. به گزارش ایسنا به نقل از صوت‌العراق، احمد موسی، سخنگوی رسمی وزارت برق عراق در اظهاراتی گفت که به دستور مصطفی الکاظمی، نخست‌وزیر این کشور هیئتی دولتی متشکل از وزرای برق، دارایی، نفت و مدیرکل بانک تجارت عراق ایجاد شد و این هیئت هفته آینده به تهران خواهد رفت و درخصوص امضای توافقات گازی و پرداخت بدهی‌ها با طرف ایرانی رایزنی خواهد کرد. وی تأکید کرد: «پس از انجام مذاکرات و پایان این سفر، عراق بخشی از بدهی‌های خود را به ایران

پرداخت خواهد کرد». احمد موسی با اشاره به امکان افزایش صادرات گاز ایران به عراق به‌منظور آمادگی برای فصل تابستان گفت: «بدهی‌های عراق به ایران به یک‌میلیارد و ۶۹۲ میلیون دلار می‌رسد و هیئت عراقی درخصوص امکان پرداخت این بدهی‌ها به‌صورت مرحله‌ای و سالانه در طول سه سال یا پرداخت یکجا پس از افزایش میزان صادرات گاز به این کشور بحث و رایزنی خواهد کرد». سخنگوی وزارت برق عراق همچنین خاطرنشان کرد کشورش با قطر نیز درخصوص واردات گاز از این کشور رایزنی‌هایی داشته است. موسی در بخش دیگری از اظهارات خود خاطرنشان کرده بود: «کاهش صادرات گاز ایران به عراق هنوز ادامه دارد و ایران روزانه حداقل باید ۴۵ میلیون مترمکعب گاز به

دیپلماسی

برای رایزنی درباره بدهی عراق و صادرات ایران

هیئت بلندپایه عراقی هفته آینده به تهران می‌آید

عراق صادر کند اما این صادرات اکنون هشت‌میلیون مترمکعب است». بر اساس این گزارش، فواد حسین، وزیر خارجه عراق نیز اخیراً در گفت‌وگو با الشرق‌الاوسط با اشاره به بحران برق و گاز در عراق گفت که ۴۵ درصد برق و گاز این کشور از ایران وارد می‌شود اما ایران نیز خودش گاهی اوقات با بحران مواجه می‌شود؛ زیرا کشور بزرگی است و به برق زیادی نیاز دارد؛ «به همین دلیل به این فکر هستیم که از کشورهای خلیج [فارس] انرژی وارد کنیم». این خبر در حالی مطرح می‌شود که چندی پیش ادعایی درباره پرداخت بخشی از بدهی عراق به ایران در فضای رسمی رسانه‌ای کشور مطرح شده بود اما با صحبت‌های جدید طرف عراقی به نظر می‌رسد اتفاقی در مسئله بدهی نیفتاده است. عراق از جمله کشورهایی

احیای برجام، از هشدارهای چندروزه تا چالش‌های چندماهه

آمریکا: تحریم‌های روسیه ربطی به برجام ندارد

سفر گروسی، سؤال به جای جواب

اینها همه در حالی است که جدای از ماجرای روسیه و اوکراین، «مسائل باقی‌مانده» دیگری نیز همچنان در مذاکرات برجام باز هستند. در سفر رافائل گروسی، مدیر کل آژانس بین‌المللی انرژی اتمی به تهران در روز شنبه، او با محمد اسلامی، رئیس سازمان انرژی اتمی و حسین امیرعبداللهیان، وزیر خارجه ایران، دیدار و گفت‌وگو و البته به صدور بیانیه مشترکی از سوی آژانس و سازمان نیز رسید. اما این بیانیه مشترک نیز مسیر پیگیری چالش مربوط به آژانس یعنی مسائل پادمانی را ترسیم می‌کند و قطعیتی از رفع این مسئله ارائه نمی‌کند. طبق این بیانیه، سازمان تا ۲۹ اسفند سال جاری، توضیحات کتبی درباره سؤالات آژانس درباره سه مکان مورد نظر این نهاد را ارائه خواهد کرد و آژانس در دو هفته، پس از مرور این توضیحات، سؤالات خود را به سازمان ارائه می‌کند. یک هفته پس از آن نیز جلساتی جداگانه درباره هرکدام از مکان‌های مورد نظر آژانس در تهران بین دو طرف برگزار خواهد شد و البته طبق این بیانیه و صحبت‌های دو طرف، سقف زمانی دریافت نتیجه نهایی این فرایند، خرداد ۱۴۰۱، زوئن ۲۰۲۲ اعلام شده است.

تقویم آژانس، تأکید غرب، تصمیم ایران

این در حالی است که از سویی، طرف‌های غربی بر لزوم تعجیل در تعیین تکلیف نهایی مذاکرات در حد پایان گفت‌وگوها در روزهای پیش‌رو می‌گویند و از سوی ایران بسته‌شدن پیش‌رونده با آژانس را لازمه توافق و تعیین تکلیف برجام خوانده است. از این رو مشخص نیست با وجود چشم‌انداز ترسیم‌شده در این زمینه چه اتفاقی قرار است بیفتد و چگونه بین بازه زمانی بیش از دوماهه آژانس، تعجیل چندروزه طرف‌های غربی و ضرورت پایان دو ماجرا با هم، آن هم در شرایطی که جنگ اوکراین با پیچ‌وخم‌های نامعلوم ادامه خواهد داشت، هم‌گرایی ایجاد شود. اینها همه در حالی است که این دو مسئله، یعنی تضمینی که مسکو خواسته است و چالش ایران و آژانس، تنها مسائل باقی‌مانده در مسیر احیای برجام هم نیستند.

آیا مسیر روابط ایران و ترکیه هموار است؟

ترکیه، ممکن است پیامی در رابطه با رویکرد جدید در روابط ترکیه و اسرائیل باشد. قطعی کوتاه‌مدت صادرات به امارات بلکه قراردادهای همکاری در زمینه‌های صنایع دفاعی، بهداشت، تغییرات آب و هوایی، صنعت، فناوری، فرهنگ، کشاورزی، تجارت، اقتصاد، حمل‌ونقل زمینی و دریایی، جوسان، مدیریت آفات طبیعی، هوشناسی، ارتباطات و آرشو بین دو طرف امضا شد. سفر اردوغان به امارات به‌عنوان «روابط امارات و ترکیه در آستانه یک جهش بزرگ است» تفسیر شد. سفر بنت، نخست‌وزیر اسرائیل به بحرین هم‌زمان با سفر اردوغان به امارات نیز قابل‌توجه بود. در اولین سفر رسمی نخست‌وزیر اسرائیل به خلیج فارس، مقامات اسرائیلی دیگر علناً «همکاری را در برابر تهدیدات امنیتی منطقه» سخن می‌گویند. اما تهران نیز در برابر نزدیک‌شدن اسرائیل، اعراب و ترکیه درخاورمیانه دست‌بسته نخواهد نشست. ایران با تحقق حوزه نفوذ خود، جدای از مرز رسمی با ترکیه، از طریق سوریه و عراق هم به همسایه ترکیه تبدیل شده است. اردوغان، رئیس‌جمهور ترکیه هنوز نتوانسته است حمایت اقتصادی مورد نظر خود را از اعراب خلیج فارس و به‌ویژه امارات به دست آورد. از نظر دولت حزب عدالت و توسعه، اینک نوبت به عادی‌سازی روابط با عربستان رسیده است. در صورت پایان قهرپردن با محمد بن سلمان، ولیعهد سعودی که زمانی به‌عنوان «آمر» قتل خاشقچی اعلام شده بود، شاید راه ورود سرمایه‌های غربی به ترکیه هموار شود. اما باید تأکید کرد که این یک «احتمال» نسبتاً بزرگ است.

اتکرا و تهران در انتخابات ریاست‌جمهوری عراق از نامزدهای مختلف حمایت می‌کنند. حزب عدالت و توسعه خواهان پیروزی هوشیار زیباری، نامزد حزب دموکرات کردستان به رهبری بارزانی است که روابطش با آن در شمال عراق روزبه‌روز در حال پیشرفت است.

برعکس، تهران می‌خواهد سیاست‌مداری از منطقه طالبانی که به مرز آن نزدیک‌تر بوده و نفوذش بیشتر احساس شود، رئیس‌جمهور عراق شود. در نتیجه فعلاً ایران در این رقابت «برنده» است. زیبار دادگاه عالی کشور کاندیداتوری هوشیار زیباری را که در دوران انجام وظیفه به‌عنوان وزیر امورخارجه و وزیر دارایی عراق به فساد مالی متهم شده بود، رد کرد.

از دیگر موضوعات مهم اخیر در روابط تهران با اتکرا، قطع موقت صادرات گاز ایران به ترکیه و بروز مشکلاتی برای اقتصاد این کشور در ماه گذشته بود. بعضی از رسانه‌های مدعی هستند توقف عرضه گاز توسط ایران به‌عنوان مهم‌ترین تأمین‌کننده گاز طبیعی

ادامه از صفحه ۲

جنگ اوکراین

به سوی نظمی «دو-چندقطبی»

اما درخصوص ابزار جنگ، به نظر می‌رسد استاد به موانع حقوقی مقابله به مثل نظامی، توجیه‌گر بی‌عملی ائتلاف دموکراسی‌های غربی باشد. پوتین هم به درستی ددان‌های لیبرال‌های اهل مامشات غربی را شمرده است و از مزیت خود در توانمندی نظامی در پیشبرد اهدافش نهایت استفاده را خواهد برد. پرهیز از پذیرش مخاطره جنگ توسط غرب و موضع دیرهنگام و سستش در اعمال تحریم، بازیگران تجدیدنظرطلب را به توسعه‌طلبی و برهم‌زدن نظم مستقر بین‌المللی تشویق خواهد کرد و این طبیعه یک نظم جدید است.

۳- به نظر می‌رسد نظام بین‌الملل به سمت یک «دو-چندقطبی» در حال گذار است. آنچه در حال ظهور است ائتلاف دولت‌های اقتدارگرا در مقابل دموکراسی‌های لیبرال یا به تعبیر «وندرد پیچل» ص‌ف‌بندی «دولت-جامعه»‌های هابزی در مقابل ائتلاف فراملی «دولت-جامعه»‌های لاک‌ی است. وندریچل نشان می‌دهد که در طول سه قرن اخیر همواره دولت-جامعه‌های هابزی در مقابل هارتلند لاک‌ی ائتلاف کرده‌اند و در پس جنگ‌های هژمونیک در مقابل لاک‌ها شکست خورده به تدریج جذب آن شده‌اند. شتاب در روند اصول منزلت هژمونیک ایساتل متحده در کنار ضعف و تردید دولت دموکرات بایدن در کاربرد یک‌جانبه مزیت برتری نظامی آمریکا، فرصتی برای بروز و ظهور ائتلاف هابزی‌ها فراهم کرده است. برخی معتقدند جهان در آستانه احیای جنگ سردی جدید است اما به نظر می‌رسد این «دو-چندقطبی» با «دووقطبی». جنگ سرد تفاوت‌هایی بنیادین داشته باشد. نخست اینکه برخلاف بلوک شرق سابق، ائتلاف هابزی‌ها فاقد انسجام ایدئولوژیک است. محور شکل‌دهنده به این ائتلاف نه یک ایدئولوژی هویت‌بخش بلکه صرفاً ستار سیاسی اقتدارگرایان در اعضاست و نوعی از نظام‌های هنجاری-ارزشی در درون آن قابل‌تصور است.

دیگر اینکه برخلاف نظم دوقطبی که مبتنی بر سلسله‌مراتبی از رأس به رهبری یک ابرقدرت بود در دو-چندقطبی چنین سلسله‌مراتبی وجود نخواهد داشت و در درون هر بلوک نوعی از موازنه قوای درونی حاکم خواهد بود. نه چین نظیر ای برتری نظامی روسیه است و نه روسیه حاضر به تمکین در مقابل چین؛ اگرچه آنها در مقابله با بلوک غرب اتحادی نسبی دارند اما در درون ائتلاف هابزی‌ها یکدیگر را موازنه خواهند کرد و این امری است که ریشه در فلسفه وجودی دولت‌های هابزی دارد. در درون چندقطبی لاک‌ی‌ها وجود یک جامعه مدنی فراملی و متعهد به لیبرالیسم و حقوق بشر با یک سبک زندگی کامیاب مشترک، شکل‌گیری یک اجتماع امنیتی فراملی و همکاری‌های عمیق را ممکن کرده است اما هابزی‌ها را صرفاً دشمن مشترک آن هم به شکلی موقت وادار به همکاری می‌کند. تفاوت دیگر در کمبود تضمین‌های امنیتی برای اعضاست. در نظم دوقطبی، امنیت نسبی تمامی اعضا توسط ابرقدرت‌ها تضمین شده بود و این امر انگیزه برای مشارکت در فعالیت‌های درون بلوک را تقویت می‌کرد و جایی که ابرقدرت‌ها از هزینه‌کردن برای تأمین امنیت اعضای کم‌اهمیت‌تر طفره رفتند، فرصتی برای شکل‌گیری جنبش عدم تعهد فراهم شد. اما در دو-چندقطبی تضمین‌های امنیتی در حداقل ممکن خواهد بود و بازیگران بزرگ تمایلی برای پرداخت هزینه‌های امنیتی دیگران نخواهند داشت. آنها مثل روسیه در مقابل اوکراین از برتری نظامی خود جهت تحمیل اراده استفاده خواهند کرد اما پاداشی برای تمکین از اراده در نظر نمی‌گیرند. به عبارت ساده‌تر نظم بیشتر مبتنی بر تنبیه حاصل خواهد شد تا تشویق. چین، روسیه و متحدانش در اوراسیا، ایران، پاکستان، سوریه، افغانستان و آسیای ترکیه در آینده‌ای نزدیک اعضای ائتلاف احتمالاً خواهند بود. تجاوز روسیه به اوکراین آزمونی برای امکان‌سنجی تحقق چنین نظمی است که می‌تواند بقای اقتدارگرایان را در میان‌مدت تضمین کند و به نظر می‌رسد که آنها از این آزمون موفق بیرون خواهند آمد و در آینده، جهان بیش از پیش شاهد چنین تجاوزهایی خواهد بود.

لازم به تأکید است استفاده از ابزار تحریم نه تنها به کاهش انگیزه اقتدارگرایان در استفاده از نیروی نظامی نخواهد انجامید بلکه به این روند دامن خواهد زد. مبتنی بر منطق وابستگی متقابل، پیوندهای اقتصادی با دیگران می‌تواند مؤلفه‌ای در محاسبات کارگزار سیاست خارجی جهت پرهیز از استفاده از ابزارهای قهرآمیز باشد اما وقتی چنین مؤلفه‌ای موضوع محاسبه کارگزار در تصمیم‌گیری قرار نگرفت، محدودسازی پیوندهای اقتصادی، شکاف‌ها را تعمیق داده و گسست در روابط میان «دو-چندقطبی» را تشدید خواهد کرد.